

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Forbemærkning til bind IV.

Citation: Andersen, H. C.: "Forbemærkning til bind IV.", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. IV kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 7. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr04val-shoot-idm139893301446480.pdf> (tilgået 17. oktober 2021)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. IV kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Forbemærkning til bind IV.

⌘ Dette binds sidste og største del udgøres af *Nye Eventyr og Historier, Anden Række*, hvis fire samlinger udkom 1861-66 med ialt 24 stykker, hvoraf 6 tidligere havde været trykt. Anden og, temmelig sent, også første samling blev optrykt een gang. Iøvrigt forholder rækken sig ganske som første: nogle af historierne optrykkes i særudgaven 15 EF-671), og helheden i SS 26/27-68 og EHF 4-71 (den første dog, lidet skønsomt, bagest i EHF 3-70). Disse tre udgaver kan altså her som i vort bind III kaldes **B, C, D**. Som nævnt i III strækker ligheden mellem de to rækker sig til omvendt bibliografi for eet eventyr: *De Vises Steen* havde fået illustrationer af Vilh. Pedersen og fandtes således allerede i EHP 263 og først senere i SS 26-68.

⌘ Imidlertid havde Vilh. Pedersen før sin død i 1859 også illustreret nogle kapitler af rejsebøgerne *En Digters Bazar* 1842 og *I Sverrig* 1851, kapitler, der sammen med to eventyr fra *Folkekalender for Danmark* 1856 blev kronologisk indrangeret i EHP 1/2-62/63 og dermed fik deres faste plads i den samlede eventyrkånon. Om disse eventyr bliver følgende at bemærke:

⌘ *En Digters Bazar* var udkommet 1842). Et italiensk, et græsk og et lilleasiatisk kapitel kunne bruges til eventyrsamlingerne, men manuskriptforholdene viser, at de var konciperet for sig,

*** 8

⌘ forud for det sammenhængende arbejde med de omgivende kapitler. Bogen optrykkes i Samlede Skrifter 1854. I EHP 1-62 var især *Metalsvinet* overarbejdet, antagelig af forfatteren. Men da SS 25-68 udkom, benyttedes den gamle bogversion, ikke 1862-versionen, dog at *Venskabs-Pagtens* indledning (meget fornuftigt) udelodes og erstattedes af tre vers, der ikke er trykt andetsteds. De tre Bazar-kapitler er nedenfor optrykt med dobbelt tekst: som hovedtext den første eventyrversion, hvilket svarer til vor udgaves faste princip, som bitext 1842-formen, og til den er apparatet knyttet. Man vil se, at SS 25-68 undertiden indfører ændringer, der allerede fandtes i EHP 1-62; dette kan skyldes hensyntagen til sidstnævnte, men også være tidsbestemte ændringer. Iøvrigt har de to tekster interesse ved at vise, hvormeget der kan ændres i ortografi og interpunktion, især over et så langt åremål som tyve år.

⌘ *I Sverrig* udkom 1851). Heri indføjedes to tidligere trykte stykker, *Bedstemoder* allerede fra 1845 og altså Sverigesrejsen uvedkommende, *Fugl Phønix* først trykt 1850. Førstnævnte omarbejdedes noget. Også denne bog kom i ny udgave 1854, og i EHP 2-63 optoges derefter fire kapitler. Da de indgik i SS 26-68, suppleredes de med et femte, *Marionetspilleren* (se vort bd. V). Også i dette tilfælde synes SS 26-68 at bero på den gamle bogversion, men forskellene er her langt mindre, og dobbelttekster har ikke været nødvendige (derimod trykkes »urformen« fra 1845 af *Bedstemoder*).

⌘ Disse rejsebogskapitler og de to nævnte bidrag til folkekalenderen udgør da dette binds første og mindre del.

⌘ *Manuskriptbestanden* til de senere eventyr voxer støt. Der er ikke mange færre manuskripter til bd. IV-V end til I-III. Højest når *Det nye Aarhundredes Musa* med fire meget interessante versioner; men H. C. Andersen påstod ganske vist at have gennemskrevet dette stykke elleve gange! (se H. Topsøe-Jensen i *Fund og Forskning* X 1963 s. 132-36).

⌘ Kollationeringen har i dette bind kun medført en halv snes rettelser. I nogle tilfælde findes den rette form først i et sent tryk: 60, 95, 205; andre gange findes fejlen kun i **A**: 97, 103, 173, eller i **A** og **C**: 206. Manuskripterne har givet to i trykkene

** 9

⌘ ukendte læsemåder: 80, 85, der dog begge findes hos tidligere udgivere ligesom bindets eneste konjunktur: 62. Fra en upåagtet trykfejlsliste er endelig hentet rettelsen af en sagfejl s. 15; vore protestantiske udgivere har åbenbart aldrig følt sig generet af karnevalsglæde *under fasten*!

⌘ Frøken Ebba Oksen har venligt tilladt Det kongelige Bibliotek at affotografere de hende tilhørende H. C. Andersen-manuskripter. Hertil hører *Moster* og flere eventyr i bind V. Et manuskript til *Fugl Phønix* tilhører overlæge Arne Portman, og jeg takker for adgangen til at benytte det.

⌘ Fra den Portmanske samling har jeg desuden kunnet låne og benytte korrekturer af to eventyrhæfter - de eneste mig bekendte eventyrkorrekturer udover en bagatel i bd. V. Typograf Nestler, der er kendt for at have reddet korrektoren af *Mit Livs Eventyr* i 1. udg. (Holger Laage-Petersens Samling), har også samlet 2. korr. af NEH 6-65 og 4. korr. af NEH 7-65, og disse er bevaret i eet desværre beskåret shirtingsbind. En sikker og en sandsynlig egenhændig rettelse nævnes 195,19 og 218,38. Iøvrigt er rettelserne sætterens; de allerfleste er rettelser af tekniske fejl såsom omvendte eller uklare bogstaver, dertil kommer en del tegn- og enkelte

staverettelser under vort variantapparats tærskel, og endelig er en del af afvigelserne mellem NEH 6-62 og det korrigerede andetoplag i vort apparat forsynet med tilføjelsen *rettet i korr.* og dermed placeret som sætterens indgreb. Det interessante bind bekræfter antagelsen af sætterens indflydelse på textens detaljer; samtidig er det tankevækkende, at en reel ændring er foretaget så sent som i en fjerdekorrektur. Materialet påkalder imidlertid ikke nærmere kommentarer, ligesålidt som det berettiger til nogen almen konklusion.

✂ *København i november 1965.*
Erik Dal.